

ПЕРЕГЛЯД ЦИВІЛЬНИХ СПРАВ ПРО ТРУДОВІ СПОРИ У ВЕРХОВНОМУ СУДІ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ПРАВОЗАСТОСОВОЇ ПРАКТИКИ

THE PROBLEMS OF THE LAW-USING PRACTICE DURING THE REVISION OF THE CIVIL CASES ABOUT THE LABOUR DISPUTES AT THE SUPREME COURT OF UKRAINE

Колосов І.В.,
юрисконсульт ПП Колосов В.А.

У роботі розкривається роль, місце та значення Верховного суду України при вирішенні трудових спорів; порівнюються законодавча база процедури вирішення цивільних справ Верховним судом до та після судової реформи 2010 р.; окреслюються проблемні питання доступу до правосуддя у Верховному суді, що виникли після набуття чинності зазначеною судовою реформою. Водночас наводяться приклади (в якості огляду) щодо ролі та місця верховних судових інституцій при вирішенні аналогічних справ у зарубіжних країнах. На підставі порівняльного аналізу запропоновано рекомендації з приводу модернізації інституту перегляду судових рішень Верховним судом саме для потреб трудових спорів і з метою розробки проекту Трудового процесуального кодексу.

Ключові слова: Верховний суд України, судова реформа 2010 р., доступ до правосуддя, трудові спори, Трудовий процесуальний кодекс.

В статье раскрывается роль, место и значение Верховного суда Украины при разрешении трудовых споров; сравнивается законодательная база процедуры разрешения гражданских дел Верховным судом до и после судебной реформы 2010 г.; обозначаются проблемные вопросы доступа к правосудию в Верховном суде, которые возникли после вступления в законную силу указанной судебной реформой. В то же время, приводятся примеры (в качестве обзора) относительно роли и места верховных судебных институций при разрешении аналогичных дел в зарубежных странах. На основании сравнительного анализа предложены рекомендации по поводу модернизации института пересмотра судебных решений Верховным Судом именно для нужд трудовых споров и с целью разработки проекта Трудового процессуального кодекса.

Ключевые слова: Верховный суд Украины, судебная реформа 2010 г., доступ к правосудию, трудовые споры, Трудовой процессуальный кодекс.

In proposed article the role, place and importance of the Supreme Court of Ukraine during the consideration of the labour cases are learning. The legal base of the procedure of the consideration of the civil cases by Supreme Court before and after the judgment's reform of 2010 is comparing. The problem questions of the access to the justice in Supreme Court, which have arisen up after of the same judgment reform's legalization, are designating. Therefore, the examples about the role and place of Supremes Courts' institutions during the consideration of same cases in foreign countries are shows (as a preview). For the base of the comparative analysis recommendations about improvement of the institute of revision of courts decisions by Supreme Court for the labour cases' needs and develop the project of Labour Procedural Codex especially are offered.

Key words: Supreme Court of Ukraine, judgment's reform of 2010, access to the justice, labour cases, Labour Procedural Codex.

Актуальність теми. «Изучение права как всеобщего явления социального бытия неразрывно связано с его гносеологической оценкой. В этом заключается диалектическая потребность всеобщего познания права как «вещи в себе»... формирования отношения к нему как к положительному (поощряемому) или же отрицательному явлению бытия, установления определенной системы правовых ценностей в обществе...» [1, с. 44–48]; «Судебная защита норм материального и процессуального права требует наличия эффективных и мобильных процессуальных форм, которые бы соответствовали специфике защищаемых ими правоотношений» [2, с. 151–157]; «...эффективность права та позитивна оцінка системи правозастосування, до складу якої входить, зокрема, і судочинство, багато в чому залежать від якості виконання актів правозастосовної дії – судових рішень (наказів, приписів, ухвал). Зрештою, суб'єктивне розуміння суспільством торжества добра над злом, справедливості над беззакон-

ням певною мірою пов'язане не лише з ухваленням законних та обґрунтованих судових рішень, а й зі своєчасним і повним їх виконанням» [3, с. 206–213]. Такі ключові позиції нами були встановлені в попередніх роботах, такими вони залишаються і понині. Три складові: пізнання права – вдосконалення судової процедури захисту права – вдосконалення процедури виконання судових рішень, спрямованих на захист права – є і будуть залишатися ключовими для будь-якої спільноти, суспільства та держави на шляху підвищення ефективності права та реформування правової системи.

В той же час у будь-якому узагальненні є свої окремі випадки. Як нами зазначалося, «...регулювання трудових правовідносин, зокрема, питань захисту права на працю, права на захист від експлуатації, права на заробіток і, як наслідок, боротьба з бідністю є важливою національною та міжнародною справою. Від того, яким чином будуть урегульовані

зазначені правовідносини, великою мірою залежить добробут суспільства, рівень життя людей, їх задоволеності владою, соціальна еволюція людства» [4, с. 71–80].

Варто відмітити, що на шляху пошуку напрямів вдосконалення такого регулювання нами було вивчено взаємозв'язок трудового та кримінального права. Так, було встановлено, що «однією з передумов злочинності є бідність, яка породжується безробіттям. Отже, важливим заходом профілактики як злочинності взагалі, так і військової злочинності зокрема є зміцнення, посилення рівня правового захисту прав та законних інтересів трудящих, який би мав актуальну та виражену соціальну спрямованість...»; «А тому «потрібні докорінні, системні реформи законодавства... є потреба нагальних комплексних змін у галузі цивільного (трудового. – *І.К.*), адміністративного, сімейного, житлового, господарського права з метою усунення причин та обставин, що зумовлюють виникнення злочинності». Разом з тим, «як приклад таких реформ... (пропонується. – *І.К.*) «построение системы трудовой юстиции...» та «прийняття Трудового процесуального кодексу України» [5, с. 127–143].

Слід зазначити, що наведений напрямок реформування було визначено нами в рамках видання Херсонським державним університетом разом із Південним регіональним центром Національної академії правових наук України колективної монографії на тему «Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична та кримінологічна характеристика»¹, примірники якої було розіслано, зокрема, до Книжкової палати України імені Івана Федорова, Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, Національної парламентської бібліотеки, Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України, ряду наукових бібліотек, провідних ВНЗ України (у тому числі до Київського національного університету ім. Тараса Шевченка).

Робота із зазначеним висновком була опублікована у розділі «Проблеми реформування воєнної правоохоронної сфери» зазначеної монографії, а отже побудова системи трудової юстиції та прийняття Трудового процесуального кодексу були визнані одним зі стратегічних напрямів реформування правової системи України, який апробовано на найвищому науковому та державному рівні.

В цьому контексті неможливо залишати поза увагою питання, пов'язані з переглядом судових рішень у справах про трудові спори Верховним судом України, його місцем та роллю у судовій системі Укра-

їни, наближенням процесуальних норм, якими він керується, до потреб вирішення саме цієї категорії спорів з метою зміцнення довіри до судової системи, подолання тієї всеохоплюючої кризи, що утворилася як у судочинстві, так і взагалі у нашій країні. У наведеному полягає актуальність пропонованого дослідження.

Окремим, загальним аспектам пропонованої роботи були присвячені праці таких авторів, як Г.І. Чанишевої, О.Ю. Забрамної, Н.С. Шмельової, Й.Я. Кисельова, В.В. Онопенка, А.М. Лушнікова, М.В. Лушнікової та багатьох інших. Здебільшого, дані роботи зводилися до оглядів та констатації деяких фактів, про які йтиметься пізніше.

Невирішеними на сьогоднішній день залишаються питання адаптації норм процесуального права щодо перегляду судових рішень Верховним судом України до потреб вирішення трудових спорів

Отже, метою і завданням роботи є пошук таких адаптованих процесуальних форм за допомогою методів формальної логіки (аналіз, синтез, дедукція, індукція тощо) та юридичної компаративістики.

Виклад основного матеріалу. Згідно ст. 38 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» [6, с. 529], Верховний суд України – це найвищий судовий орган у системі судів загальної юрисдикції, він є найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції України, який забезпечує єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом.

Верховний Суд України:

- 1) здійснює правосуддя в порядку, встановленому процесуальним законом;
- 2) здійснює аналіз судової статистики, узагальнення судової практики;
- 3) надає висновки щодо проектів законодавчих актів, які стосуються судоустрою, судочинства, статусу суддів, виконання судових рішень та інших питань, пов'язаних із функціонуванням судової системи України;
- 4) надає висновок про наявність чи відсутність у діяннях, у яких звинувачується Президент України, ознак державної зради або іншого злочину; вносить за зверненням Верховної Ради України письмове подання про неможливість виконання Президентом України своїх повноважень за станом здоров'я;
- 5) звертається до Конституційного суду України щодо конституційності законів, інших правових актів, а також щодо офіційного тлумачення Конституції та законів України;

¹ Опублікована на виконання Указу Президента України «Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 04 листопада 2014 року «Про невідкладні заходи із забезпечення державної безпеки» № 880/2014, з метою висловлення думки наукової спільноти з приводу зазначених заходів.

² Якщо оглянути судову практику Верховного суду України, то, наприклад, у 2014 р. ним було винесено 10 постанов у справах про трудові спори: постанова від 29 січня 2014 р. № 6-144ц13; постанова від 9 квітня 2014 р. № 6-8ц14; постанова від 23 квітня 2014 р. № 6-30ц14; постанова від 21 травня 2014 р. № 6-33ц14; постанова від 21 травня 2014 р. № 6-43ц14; постанова від 2 липня 2014 р. № 6-76ц14; постанова від 22 жовтня 2014 р. № 6-163 ц 14; постанова від 24 грудня 2014 р. № 6-156 ц 14; постанова від 24 грудня 2014 р. № 6- 207 ц 14; постанова від 24 грудня 2014 р. № 6- 188 ц 14; станом на 01 травня 2015 р. – 4 постанови: постанова від 21 січня 2015 р. № 203 ц 14; постанова від 21 січня 2015 р. № 6-195 ц 14; постанова від 11 лютого 2015 р. № 6-248 ц 14; постанова від 11 лютого 2015 р. № 6-234 ц 14 (за даними офіційного сайту Верховного суду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua>).

³ Постанови, про які йшлося у попередній примітці? – лише ті, що містять правові висновки Верховного суду України щодо правильного застосування норм матеріального та процесуального права.

б) забезпечує однакове застосування норм права судами різних спеціалізацій у порядку та способ, визначені процесуальним законом;

7) здійснює інші повноваження, визначені законом.

Слід зазначити, що під час здійснення правосуддя увага Верховного суду України до трудових спорів є досить значною² (з огляду на прецедентне значення, яке мають його постанови³). Дійсно, згідно ст. 3607 ЦПК України [7, с. 492], висновок Верховного суду України щодо застосування норми права, викладений у його постанові, прийнятій за результатами розгляду справи з підстав, передбачених п. п. 1 і 2 ч. 1 ст. 355 цього Кодексу, є обов'язковим для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновок щодо застосування норм права, викладений у постанові Верховного суду України, має враховуватися іншими судами загальної юрисдикції при застосуванні таких норм права. Суд має право відступити від правової позиції, викладеної у висновках Верховного суду України, з одночасним наведенням відповідних мотивів.

Цією нормою законодавець увів до правової реальності України певний гібрид прецедентної судової системи, який, хоча і не суперечить напряму положенням Конституції України щодо джерел права⁴, але створює правові підвалини для наближення правової системи України до правових систем країн англо-саксонської правової сім'ї. З огляду на зазначене, 14 постанов менш, ніж за півтора роки⁵ – це досить істотно, оскільки мова йде не лише про 14 цивільних справ про трудові спори, а про 14 найскладніших випадків; справ, що пройшли всі судові інстанції в Україні – від першої до касаційної – і містили випадки помилок Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ та шляхи їх подолання⁶. А отже, в масштабах України – це сотні аналогічних цивільних справ, які викликають труднощі у професійних суддів, неоднозначні погляди фахівців, потребують законного і обґрунтованого вирішення, що зайвий раз вказує на складність та специфічність трудових спорів, потребу їх вирішення спеціалізованими судами та за допомогою спеціалізованих процесуальних процедур.

До ухвалення Закону України «Про судоустрій та статус суддів» Верховний суд України одночасно був і касаційною інстанцією, і переглядав справи за винятковими обставинами, як це передбачалося ЦПК

України (в ред. 2004 р.), що викликало надмірне перевантаження суду, про що вже неодноразово зазначалося у попередніх роботах.

Після ухвалення Закону України «Про судоустрій та статус суддів» та з початком функціонування Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних та кримінальних справ Верховний суд України частково припинив функції суду касаційної інстанції⁷, у зв'язку з чим навантаження на нього різко знизилося. Порядок перегляду справ Верховним судом, який був встановлений після прийняття Закону України «Про судоустрій та статус суддів» та до редакції, що настала з 12.02.2015 р., містив такі складові елементи:

– подання заяви про перегляд;

– допуск справи до провадження *Вищим спеціалізованим судом України з цивільних та кримінальних справ*;

– підготовка справи до розгляду у Верховному суді України;

– розгляд справи;

– ухвалення постанови.

Закон № 192-VIII від 12.02.2015 р.⁸ усунув в усіх сенсах руйнівну стадію допуску до розгляду Верховним судом України справи Вищим спеціалізованим судом України з розгляду цивільних та кримінальних справ. Дійсно, було нісенітницею включити до Закону норму про допуск до перегляду рішення тим самим судом, який це рішення ухвалив, навіть хоча формально і в іншому складі. Це суперечило і конституційним принципам побудови судоустрою, і нормам міжнародного права про справедливий суд⁹ і створювало штучні перешкоди у до Онопенко ступі громадян до судочинства, на що неодноразово вказував экс-голова Верховного суду України В.В.¹⁰

На даний час питання про допуск заяви про перегляд рішень суду касаційної інстанції здійснюється суддею – доповідачем Верховного суду України безпосередньо, що є прогресивною та обнадійливою правовою тенденцією. Але, на жаль, солодкість «бочки меду» залишається дещо погіршеною «ложкою дьогтю». Мова йде про зміст абзаців 1 і 2 ч. 1 ст. 360 ЦПК, а саме: «у разі якщо *суддя-доповідач дійде висновку, що подана заява є обґрунтованою*, він відкриває провадження.

У разі якщо *суддя-доповідач дійде висновку, що подана заява є необґрунтованою*, вирішення питання про допуск справи до провадження здійснюється колегією з трьох суддів у складі судді-доповідача та двох суддів, визначених автоматизованою системою

⁴ Мається на увазі ст. 8 Конституції України.

⁵ Мається на увазі період часу з 01.01.2014 р. по 01.05.2015 р.

⁶ Зазначені у примітці 1 справи містили в собі правові висновки Верховного суду України з мотивів неоднакового застосування судом касаційної інстанції норм матеріального та процесуального права (п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України).

⁷ Щодо справ, провадження по яким не було відкрито на час набуття чинності Законом України «Про судоустрій та статус суддів».

⁸ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України... (зокрема, і до ЦПК). (За даними офіційного сайту Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua.)

⁹ Мається на увазі ст. 6 Конвенції «Про захист прав людини і основоположних свобод» (Рим, 1950 р., Право на справедливий суд).

¹⁰ Свідчення тому – неодноразові телевізійні та відкриті звернення голови Верховного суду України В.В. Онопенка до Президента України у зв'язку з ухваленням Закону України «Про судоустрій та статус суддів» у 2010 р.

документообігу суду додатково. Проведення відкривається, якщо хоча б один суддя із складу колегії дійшов висновку про необхідність його відкриття».

Отже, все ж таки залишається певне правове поле, в межах якого у доступі до правосуддя у Верховному суді громадянину може бути відмовлено. Знову право на доступ до суду залежить від суб'єктивної думки судді – доповідача, що, на нашу думку, не відповідає критеріям об'єктивності та законності здійснення судочинства. З огляду на те, скільки помилок¹¹ допускає суд касаційної інстанції¹² при вирішенні цивільних справ, ситуація залишається досить тривожною, оскільки за таких обставин створювати перепони у доступі до правосуддя – це фактично нівелювати цінність права у суспільстві, поселити серед людей безнадію, тривогу, невпевненість у завтрашньому дні. Особливо це стосується трудових спорів, які характеризуються підвищеною соціальною увагою з мотивів значущості права на працю та можливості легального заробітку для кожного добропорядного громадянина.

В даному контексті виникає необхідність подальшого реформування вітчизняної системи судоустрою та судочинства з метою, зокрема, більш ефективного вирішення трудових спорів. Не буде зайвим з цією метою оглянути зарубіжний досвід, зокрема, країн Європейського Союзу, де трудові суди здебільшого є надійною правовою традицією.

У *Німеччині* розгляд справи у Федеральному суді з трудових спорів¹³ допускається лише за рішенням суду. Тривалість розгляду справи у даній судовій інстанції може тривати більше року, а загалом по всім судовим інстанціям – більше трьох років. У *Франції* діє Верховна прюдомальна рада яка не є ні апеляційною, ні касаційною інстанцією, але слідкує за їх роботою та висловлює певні рекомендації [8].

У *Швеції* «жалоби на рішення Суда по трудовим делам в принципе не допускаются. Однако если этот Суд допустил явное нарушение, то заинтересованная сторона может направить жалобу в Верховный

суд с просьбой, чтобы последний отменил данное решение и направил дело на новое рассмотрение, но это бывает редко» [9; 10, с. 71–74].

Але така картина більш характерна для цивілізованих країн ЄС, в яких немає тотальної корупції, безладу судової системи, всебічної кризи державного управління, яка спостерігається в Україні. Тому такий досвід, часткове запозичення якого ми побачили у судовій реформі 2010 р.¹⁴, на нашу думку, є передчасним для нашої держави. Крім того, як нами уже зазначалося, неприпустимо, щоб справи про трудові спори слухалися у судах роками, оскільки «...від цього не тільки порушуються процесуальні строки розгляду справ, страждає не лише робітник, а і його родина, яка не отримує достатніх коштів для нормального проживання та забезпечення і опиняється, як наслідок, за межею бідності» [11, с. 48–51]. Тому є потреба у висловленні певних рекомендацій з приводу удосконалення вітчизняного процесуального законодавства в частині, що стосується розгляду трудових спорів у Верховному суді, оскільки ні впроваджені реформи, ні існуючий досвід країн ЄС, поки що, на жаль, українським реаліям доступу до правосуддя в даному окремому випадку не відповідають¹⁵.

Висновки. З огляду на проведене дослідження, вбачається за можливе рекомендувати під час розробки проекту Трудового процесуального кодексу України норму про допуск справи до провадження Верховним судом України (нині – ст. 360 ЦПК) не включати. Доки рівень судочинства в Україні якісно не покращиться, робітники повинні мати, принаймні, теоретичний шанс на справедливий суд. В іншому, на наш погляд, можливо застосувати існуючий апарат цивільного процесуального законодавства України, хоча певні сумніви у тому, що таке застосування буде ефективним з точки зору балансу «швидкість – якість» вирішення справ, залишаються¹⁶. Але при цьому, оминаючи стадію допуску справи про трудовий спір до провадження у Верховному суді,

¹¹ За даними офіційного сайту Верховного Суду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua>.

¹² Мається на увазі Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних та кримінальних справ.

¹³ З огляду на те, що в Україні не існує спеціалізованої системи трудових судів, Федеральний суд з трудових спорів за рівнем компетенції можливо (певною мірою) прирівняти до Верховного суду України – І. К.

¹⁴ В контексті норм про доступ до правосуддя у вищій судовій інстанції – І. К.

¹⁵ Яскравий приклад – справа за позовом В. до КДНЗ про поновлення на роботі. В. було звільнено на підставі п. 1 ст. 41 КЗпП України – за одноразове грубе порушення трудових обов'язків керівником установи. При цьому в основу наказу було покладене не одноразове грубе, а сукупність дрібних триваючих порушень, які не підпадають під дію п. 1 ст. 41 КЗпП. Суд першої інстанції позов В. задовольнив, апеляційної – попереднє рішення скасував, касаційної – залишив без змін рішення Апеляційного суду. Коли вдалося знайти аналогічне судові рішення та подати заяву про перегляд справи Верховним судом на підставі п. 1 ч. 1 ст. 355 ЦПК України, питання про допуск якої на той час вирішувалося судом касаційної інстанції, інший склад суду касаційної інстанції своїх колег по роботі «прикрив», у допуску до розгляду відмовив за принципом «ми так хочемо», очевидно, «закривши очі» на неоднакове застосування норм матеріального права у двох абсолютно однакових випадках, просто назвавши їх «різними». (За даними архіву Нікопольського міськрайонного суду Дніпропетровської області.)

¹⁶ Стосується це і попередньої роботи про касаційне провадження у трудових спорах (Колосов І.В. Касаційне провадження у справах про трудові спори: національний та європейський досвід / І.В. Колосов // Збірник центру наукових публікацій. Ч. 2: «Здобутки науки у 2014 році»: збірник статей (рівень стандарту, академічний рівень). – К. : Центр наукових публікацій, 2014. – С. 71–74), в якій, в той же час, містяться певні висновки. Але ці сумніви неможливо підтвердити чи спростувати, поки не існує системи трудового судочинства. Деякі напрацювання, що були зроблені під час вивчення апеляційного провадження у трудових спорах (Колосов І.В. Апеляційне провадження у справах про трудові спори: сучасний стан, проблематика та можливі шляхи імплементації зарубіжного досвіду / І.В. Колосов // Наукове періодичне видання «Карпатський правничий часопис». – Науковий журнал. – 2013. – № 1(01). – С. 45–50) і так вже спрямовані на значне прискорення розгляду даної категорії справ. Отже, подальше прискорення на рівні касаційної інстанції та Верховного суду мало б великі ризики щодо істотного зниження якості їх вирішення. Таким чином, питання про перегляд повноважень цієї ланки судів та розумне прискорення вирішення трудових справ з метою недопущення тяганини – це питання і практики, і часу, оскільки не все можна «побачити» у короткій часовій перспективі – І. К.

¹⁷ Як і суду касаційної інстанції – І. К.

на нашу думку, досягається певне її прискорення та часткове подолання тяганини, що, однак, є проміжним науковим результатом.

Таким чином, питанням пошуку балансу між повноваженнями Верховного суду¹⁷ при вирішенні

справ про трудові спори та розумними строками їх розгляду, а також іншим питанням вдосконалення процесуального законодавства з огляду на потреби та специфіку трудових спорів, мають бути присвячені подальші наукові пошуки та дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Колосов І.В. Дифференціальні рівняння в системі аналізу якості судопроизводства: ілюзія чи реальність? / І.В. Колосов / *Legea si Viata. Revista stiintifico – practica. Fondator – Ministerul Justitei al Republicii Moldova*. Februarie, 2015. – С. 44–48.
2. Колосов І.В. Приказное производство в гражданских делах и трудовые споры: сравнительный анализ в Украине и Российской Федерации / І.В. Колосов // *Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Серия «Юридические науки»*. – № 2-2. – Т. 26(65). – С. 151–157.
3. Колосов І.В. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у справах про трудові спори: актуальні проблеми сьогодення / І.В. Колосов // *Вісник Запорізького національного університету* : зб. наук. праць. Юридичні науки. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. – № 4(II). – С. 206–213.
4. Колосов І.В. Міжнародна організація праці, її акти та роль у правовому регулюванні трудових правовідносин / І.В. Колосов // *Альманах міжнародного права*. – 2014. – № 6. – С. 71–80.
5. Колосов І.В. Профілактика військових злочинів як засіб подолання злочинності: соціально-трудовий аспект / І.В. Колосов // *Військові злочини: кримінально-правова, криміналістична та кримінологічна характеристика* : [монографія] ; за заг. ред. д. ю. н., проф., засл. юриста України В.М. Стратонова, д. ю. н., проф., чл.-кор. НАПрН України, засл. діяча науки і техн. України Є.Л. Стрельцова. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – С. 127–143.
6. Закон України «Про судоустрій та статус суддів» // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2010. – № 41–42, 43, 44–45. – 529 с.
7. Цивільний процесуальний кодекс України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 2004. – № 40–41, 42. – С. 492.
8. Е.Ю. Забрамная, Н.С. Шмелева. Обзор систем разрешения трудовых споров, применяемых в развитых странах. – [Электронный ресурс.] – Режим доступа : <http://www.trudsud.ru/ru/docs/publications/4/>.
9. Киселев И.Я. Сравнительное международное трудовое право. –Электронный ресурс. – Режим доступа : www.pravo.vuzlib.su/book_z1059_page_35.html.
10. Колосов І.В. Касаційне провадження у справах про трудові спори: національний та європейський досвід / І.В. Колосов // *Зб. центру наукових публікацій. Ч. 2: «Здобутки науки у 2014 році»* : зб. ст. (рівень стандарту, академічний рівень). – К. : Центр наукових публікацій, 2014. – С. 71–74.
11. Колосов І.В. До питання про заходи процесуального примусу в трудовому процесі / І.В. Колосов // *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. – 2014. – Вип. 6(1). – Т. 2. – С. 48–51.

УДК 349.2

ПОНЯТТЯ ОСОБИСТИХ НЕМАЙНОВИХ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКА

THE CONCEPT OF THE PERSONAL NON-PROPERTY LABOUR RIGHTS OF EMPLOYEE

Лагугіна І.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри трудового права і права соціального забезпечення
Національного університету «Одеська юридична академія»

У статті обґрунтовується, що у сучасних наукових дослідженнях системний підхід до прав людини у сфері праці називається однією з нових тенденцій. Особливе значення набуває реалізація і захист особистих немайнових трудових прав, які збагачують право на працю.

Ключові слова: особисті немайнові трудові права, немайнова сторона трудових правовідносин.

В статье обосновывается, что в современных научных исследованиях системный подход к правам человека в сфере труда называется одной из новых тенденций. Особое значение приобретает реализация и защита личных неимущественных трудовых прав, которые обогащают право на труд.

Ключевые слова: личные неимущественные трудовые права, неимущественная сторона трудового правоотношения.

The article states that in modern scientific research, systematic approach to human rights in the workplace is called one of the new trends. Of particular importance is the realization and protection of personal non-property labour rights, which enrich the right to work.

Key words: personal non-property labour rights, non-property part of the employment relationship.